

УДК 159.923.3

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.3.8>

Мілорадова Наталя Едуардівна,

доктор психологічних наук, доцент,

професор кафедри педагогіки та психології факультету №3 (підготовка фахівців для підрозділів поліції превентивної діяльності)

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0002-0716-9736

Шевченко Вікторія Василівна,

аспірантка кафедри соціології та психології

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0003-3066-4361

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF EXISTING APPROACHES TO DETERMINATION OF PROFESSIONAL-PSYCHOLOGICAL COMPETENCE OF SOLDIERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

У статті здійснено аналіз сучасних тенденцій щодо структури професійно-психологічної компетентності у вітчизняному науковому просторі. Особливу увагу приділено саме професійно-психологічній компетентності тому, що вона є інтегральною професійно-особистісною характеристикою військовослужбовців Національної гвардії України. Саме в цій компетентності поєднуються теоретична й практична готовність до виконання професійної діяльності, а також суб'єктивні особливості фахівця, які забезпечують ефективність управлінської діяльності підрозділами.

На основі аналізу наукових підходів щодо дослідження структури професійно-психологічної компетентності майбутніх фахівців, професіограми командира підрозділу й особливостей військової діяльності в статті здійснено визначення структури й змісту професійно-психологічної компетентності військовослужбовців Національної гвардії України. Розглянуті основні компоненти, які входять до структури професійно-психологічної компетентності. До таких компонентів належать: мотиваційний компонент, в якому головне – це мотивація та відношення військовослужбовця до виконання професійної діяльності, потреба й бажання постійно розвиватися та здобувати нові знання, а також підвищувати свій професійний рівень; комунікативний компонент – це здатність встановлювати й налагоджувати, а також підтримувати взаємостосунки з іншими людьми; когнітивний компонент – це здатність критично й самостійно мислити незалежно від ситуації; операційний компонент – це здатність адаптуватися до нових, навіть важких умов діяльності, а також володіння професійними знаннями, уміннями й навичками для успішного виконання професійних завдань; емоційно-вольовий компонент – це здатність військовослужбовця до самоконтролю, до самонавіювання задля досягнення поставленої мети, подолання сумнівів, страхів, несення відповідальності за свою діяльність і діяльність своїх підлеглих.

Ключові слова: професійно-психологічна компетентність, офіцер військового управління, мотиваційний компонент, особистісний компонент, операційний компонент, когнітивний компонент, емоційно-вольовий компонент.

The article analyzes the current trends in the structure of professional and psychological competence in the domestic scientific space. Particular attention is paid to professional and psychological competence because it is an integral professional and personal characteristic of servicemen of the National Guard of Ukraine. This competence combines both theoretical and practical readiness to perform professional activities, as well as the subjective characteristics of the specialist, which ensure the effectiveness of units' management activities.

Based on the analysis of scientific approaches to the study of the structure of professional and psychological competence of future professionals; analysis of the unit commander professional profile and the peculiarities of military activity, the article determines the structure and content of professional competence of the National Guard of Ukraine servicemen. The main components that are part of the structure of professional and psychological competence were identified. Such components include: motivational component – in which the most important feature is the motivation and attitude of serviceman to perform professional activities, the need and desire to constantly develop him- or herself and acquire new knowledge, as well as improve

their professional level; the communicative component is the ability to establish and establish, as well as maintain relationships with other people; the cognitive component is the ability to think critically and independently regardless of the situation; operational component – is the ability to adapt to new operating conditions, even complex, as well as the possession of professional knowledge, skills and abilities to successfully perform professional tasks; emotional and volitional component is the ability of a serviceman to self-control, to self-suggestion in order to achieve the set goal, to overcome doubts, fears, to be responsible for personal and subordinates activities.

Key words. *professional and psychological competence, military management officer, motivational component, personal component, operational component, cognitive component, emotional-volitional component.*

Специфічні умови несення військової служби в Національній гвардії України характеризуються високою відповідальністю, швидкістю прийняття рішень і завжди вимагають від військовослужбовців НГУ розвинену на високому рівні професійно-психологічну компетентність.

Нормативні документи, які регламентують військову освіту, передбачають реформування її змісту у військовослужбовців-нацгвардійців. У стандарті вищої освіти України за спеціальністю 253 «Військове управління» (за видами збройних сил) визначено, що потрібно готувати висококваліфікованих офіцерів, які є компетентними в специфічних питаннях військового управління підрозділами, ланки взвод, рота та є здатними виконувати завдання за призначенням.

Військовослужбовці повинні володіти поняттями, концепціями, принципами та методами, які використовуються для управління військовими підрозділами в ході їх бойового застосування, у повсякденній діяльності і під час прогнозування ефективності їх бойового застосування. Обов'язковим також є оволодіння методами, методиками та технологіями військової кібернетики, логістики, системного підходу до вирішення завдань у сфері військового управління [1].

Це означає, що військовослужбовець Національної гвардії України повинен мати сформовану на високому рівні професійно-психологічну компетентність, яка поєднує в собі професійні теоретичні знання, уміння, практичні навички, особистісні цінності, адже саме вони забезпечують управлінську діяльність і вибір моделей поведінки залежно від умов професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день немає єдиної точки зору, щодо визначення структури і змісту професійно-психологічної компетентності.

Проблематикою дослідження структури професійно-психологічної компетентності займалися багато науковців: А.К. Маркова, О.Л. Луцький, Л.А. Заїка, Т.О. Саврасова-Вьюн, К.М. Горбатько, В.Ф. Вишпольська, А.О. Деркач, М.О. Протасов.

На думку Н.І. Мачинської, психологічна компетентність є необхідною складовою частиною професійної компетентності майбутнього фахівця,

адже саме вона визначатиме його професійну спроможність та сприятиме формуванню професіоналізму продовж життя. Науковиця вважає, що найефективнішим засобом, що впливатиме на формування психологічної компетентності майбутнього фахівця, повинні виступати дисципліни психолого-педагогічного циклу, вивчення яких передбачено навчальними планами підготовки фахівців у різних типах вищих навчальних закладів [2, с. 127–128].

Т.І. Єрмакова розглядає психологічну компетентність як самостійну підсистему в структурі професійної компетентності, сутністю якої є здатність індивіда взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних стосунків, а тому містить вміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях, визначати особистісні особливості й емоційний стан інших людей, обирати адекватні способи спілкування [3, с. 208–209].

Психологічну компетентність як здатність особистості ефективно застосовувати структуровану систему знань для побудови та налагодження процесу особистісної, соціальної та професійної взаємодії відбито в дослідженнях О.М. Цільмак [4, с. 129]. Л.Е. Орбан-Лембрик під психологічною компетентністю розуміє сукупність комунікативних, перцептивних та інтерактивних знань, які дають змогу індивіду орієнтуватись у соціальних ситуаціях, міжособистісних стосунках, приймати правильні рішення [5, с. 136].

Однак, незважаючи на актуальність тематики й велику кількість досліджень професійно-психологічної компетентності, потребують подальшого розгляду.

Метою статті є аналіз особливостей сучасних підходів щодо визначення структури й сутності професійно-психологічної компетентності військовослужбовців Національної гвардії України.

Виклад основного матеріалу. Реалії сьогодення вимагають від особистості високого рівня розвитку професійно-психологічної компетентності, мотивації до вдосконалення та професійного саморозгортання. Розглядаючи професійно-психологічну компетентність як обізнаність фахівця, знання й уміння та їх нормативні ознаки, що необхідні для виконання професійної

діяльності, володіння психологічними якостями, бажаними для її здійснення [6, с. 233], ми вважаємо необхідним проаналізувати існуючі підходи до розуміння її структури.

У своїй концепції А.К. Маркова говорить про те, що професійно-психологічна компетентність – це набір психічних якостей, психічний стан який дозволяє професіоналу діяти самостійно й відповідально. До структури професійно-психологічної компетентності вона відносить: спеціальний, соціальний, особистісний та індивідуальний компоненти [7, с. 7].

О.Л. Луцький розглядає управлінську компетентність керівників як комплекс професійно-управлінських знань, умінь і навичок, професійно-важливих та особистісних якостей професіонала з управління. У них повинна поєднуватися загальна та професійна культура. В структурі професійно-психологічної компетентності він виділив мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, операційно-діяльнісний та особистісний (суб'єктний) компоненти, які своєю чергою тісно взаємопов'язані з основними структурними елементами управлінського процесу [8, с. 53].

Таким чином аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що більшість науковців під професійно-психологічною компетентністю розуміють індивідуальну характеристику, яка відповідає вимогам професії. На основі цього, ми вважаємо, що професійно-психологічна компетентність військовослужбовців Національної гвардії України – це виконання військовослужбовцем даних йому повноважень у професійній діяльності, широкий набір професійно-психологічних знань, умінь і навичок, а також особистісних якостей, які сприяють розв'язанню службово-бойових завдань.

У наукових дослідженнях Л.А. Заїки ми виявили, що в структурі професійно-психологічної компетентності вона виділяє такі компоненти: ціннісно-мотиваційний – це мотиви, цілі, потреби у професійному навчанні, вдосконалення, самовдосконалення, самовиховання та саморозвиток; когнітивний компонент – професійні знання та методична підготовленість; праксеологічний – це навички і вміння; індивідуально-психологічний компонент – здібності, професійне мислення, професійно-важливі якості особистості; конативний компонент – воля та саморегуляція [9, с. 45–47].

На думку Т.О. Саврасової-Вьюн структура професійно-психологічної компетентності складається із п'яти компонентів, а саме: мотиваційно-ціннісний до якого входять усвідомлені мотиви та мотивація, від яких залежить вибір дій,

щодо вдосконалення психологічних умінь і навичок; емоційно-оцінний – це комплекс ставлень до використання психологічних знань, умінь і навичок у професійній діяльності; діяльнісно-вольовий сукупність умінь і навичок щодо застосування психологічних знань у професійній діяльності; професійно-особистісний – це комплекс професійних і особистісних якостей, властивостей, здібностей, що сприяють ефективній професійній діяльності; когнітивно-орієнтаційний сукупність психологічних знань і способів застосування цих знань в професійній діяльності [10, с. 249].

Дослідниця К.М. Горбатько в структуру професійно-психологічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників включила такі складові частини: мотиваційно-особистісний, гностичний та регулятивний. Мотиваційно-особистісний – це спрямованість на діяльність і професійні якості. Гностичний компонент складається із професійних знань. Регулятивний – це вміння і навички. Рефлексивно-статусний до якого віднесено самооцінку, емоційно-вольову регуляцію, самоконтроль та саморегуляцію [11, с. 66–69].

На думку В.Ф. Вишпольської, професійно-психологічна компетентність складається з:

- мотиваційно-вольового компонента який містить мотиви, цілі, потреби, ціннісні установки;
- змістовного компоненту до якого входять професійні знання та вміння;
- функціонального компоненту – за допомогою якого відбувається реалізація професійних знань, умінь і навичок;
- комунікативного компоненту – це спілкування в різних професійних ситуаціях;
- рефлексивного контролю за діяльністю та регуляція особистих досягнень [12, с. 60–61].

На думку А.О. Деркач, «військова діяльність» – це усвідомлене цілеспрямоване виконання військовослужбовцем військового обов'язку, в процесі якого він реалізує себе як суб'єкт військово-професійної діяльності, повсякденних відносин, власного розвитку і використовує предмети і засоби цієї роботи, забезпечує отримання сукупних результатів військової служби [13, с. 490].

Ми повністю поділяємо думку А.О. Деркач, що особливостями військової діяльності є те, що:

1. Військова діяльність завжди регламентована.
2. Вона завжди залежить від замовлення суспільства.
3. Діяльність військовослужбовців закріплена в законах України, в наказах і військовому статуті.
4. Військовослужбовці постійно готові до виконання службово-бойових завдань.

5. Професійна діяльність військовослужбовців належить до екстремальної діяльності.

Ми поділяємо думку вченого М.О. Протасова, який дав характеристику професійно компетентного випускника вищого військового навчального закладу. На його думку успішним буде той офіцер, який є замотивованим та задоволеним своєю професійною діяльністю. Іншою важливою характеристикою є постійне професійне й особистісне зростання військовослужбовця. Він повинен вміти налагоджувати міжособистісне спілкування та постійно вдосконалювати свої комунікативні здібності. Володіти психологічними та особистісними якостями, за допомогою яких зможе виховувати своїх підлеглих та управляти ними. Досягає необхідних для сьогодення якостей у розвитку особистості підлеглих, вважає пріоритетними результатами власної праці позитивні зміни в розумовому та особистісному розвитку солдат [14, с. 10].

Заслуговує уваги і думка дослідниці Н.Є. Пенькової, яка у своєму дисертаційному дослідженні визначила, що військовослужбовці Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань, зокрема беручи участь у проведенні операції Об'єднаних сил постійно знаходяться в екстремальних умовах [15, с. 138]. І саме тому зобов'язані бути завжди готовими до дій в екстремальній ситуації. Для цього необхідно миттєво мобілізувати всі ресурси організму, психіки, досвіду, професійних знань, умінь та навичок. Цільова психологічна готовність до дій в екстремальних ситуаціях виникає за умови сформованості необхідних мотивів, установок, а також наявності професійного досвіду, коли психічні процеси й властивості особистості забезпечують ефективне здійснення службово-бойової діяльності в цих умовах [15, с. 139].

Готовність до діяльності в екстремальних ситуаціях розвивається та зміцнюється завдяки професійним знанням, умінням і навичкам, удосконаленню професійної майстерності. У напрямках підвищення рівня цільової психологічної готовності військовослужбовця до успішного виконання своїх обов'язків визначальним є формування професійно-психологічних і психофізіологічних передумов успішності службово-бойової діяльності [15, с. 141].

На основі аналізу професіограми військового керівника підрозділу Національної гвардії України, яку розробили науковці Науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України [16, с. 108], ми виявили найважливіші професійні завдання:

- керування діяльністю підпорядкованого підрозділу;
- відповідальність за успішне виконання покладених на підрозділ завдань і функцій;
- визначення загальної лінії діяльності підпорядкованого підрозділу;
- прийняття рішення з удосконалення діяльності підпорядкованого органу;
- визначення в межах компетентності функціональних обов'язків особового складу підпорядкованого підрозділу;
- контроль за своєчасним та якісним виконанням прийнятих рішень;
- забезпечення умов і надання можливості проявляти ініціативу підлеглим, а також нести за це відповідальність;
- прийняття рішень із раціональної розстановки сил та засобів їх перегрупування та маневрування в разі ускладнення оперативного стану або введення спеціальних планів;
- забезпечення схоронності всіх форм власності;
- аналіз стану виконавчої дисципліни та її зміцнення;
- встановлення внутрішнього розпорядку й режиму роботи підпорядкованого підрозділу;
- забезпечення високого рівня фізичної, вогневої та службової підготовки особового складу;
- ужиття засобів із підтримання в постійній готовності озброєння, автотранспорту та інших технічних засобів.

Основними вимогами до офіцера з військового управління є: відповідальність, принциповість, старанність, дисциплінованість, образованість, розвинене логічне мислення, психічна витривалість, добре розвинені мнемічні якості, комунікативні та організаторські здібності [16, с. 108–110].

Розглянувши та проаналізувавши існуючі підходи до розуміння структури професійно-психологічної компетентності ми дійшли висновку, що структура професійно-психологічної компетентності військовослужбовця Національної гвардії України – це системне комплексне утворення, яке складається із компонентів, які взаємопов'язані один з одним, функціонують всі разом і мають вплив один на одного.

Для вирішення поставленого наукового завдання щодо визначення структури професійно-психологічної компетентності військовослужбовців Національної гвардії України під час проведення дослідження нами було застосовано метод експертного опитування, який має свою специфіку у виборі респондентів, організації проведення та інструментарії опитування, методах

аналізу отриманої інформації. Метод експертного оцінювання є одним із основних засобів збору інформації за допомогою компетентних експертів у такому напрямі наукової роботи й передбачає низку обов'язкових етапів:

- 1) розробку анкети;
- 2) підбір експертів;
- 3) організацію та проведення опитування;
- 4) обробку й інтерпретацію результатів опитування.

Для експертного опитування ми обирали респондентів, які володіють необхідними знаннями, досвідом та професійними навичками. У процесі опитування експерти були повноправними його учасниками, яким було надано інформацію про завдання дослідження. Основним критерієм відбору експертів була їхня компетентність та обізнаність з предметом опитування. Крім цієї властивості також було враховано креативність, ступінь аналітичності, широту мислення.

Нами було відібрано 8 експертів. До складу експертної групи ввійшли начальники кафедр, професори і доценти зі стажем педагогічної роботи понад 5 років. Щодо наукового ступеня, то 2 з них були докторами наук (у галузі психології, педагогіки), а інші 6 – кандидати наук (у галузі психології та педагогіки).

Безпосередньо для опитування експертів щодо структури професійно-психологічної компетентності було розроблено анкету, яка містила як відкриті, так і закриті запитання. Відкриті запитання передбачали вільну форму відповідей. Закриті питання – вибір одного з пропонуванних інтерв'юером відповідей.

За результатами опрацювання анкет зроблено висновок, що переважна група експертів у структурі професійно-психологічної компетентності пропонує виокремити: когнітивний компонент до якого включити блок професійних знань, професійних умінь і навичок; комунікативний компонент – це комунікація, спілкування, контакти, самостійність і витримка; мотиваційний компонент – професійні ціннісні орієнтації і мотиви професійної діяльності; операційний компонент – професійно важливі властивостей, навички, вміння, штабна культура, професійна етика; емоційно-вольовий компонент – самоконтроль, саморегуляція та відповідальність. Саме такої позиції ми й будемо дотримуватися.

Отже, структуру професійно-психологічної компетентності військовослужбовця Національної гвардії України можна визначити як сукупність комунікативного, мотиваційного, когнітивного, операційного та емоційно-вольового компонентів.

Кожний компонент професійно-психологічної компетентності, містить складові елементи, які характеризують його зміст і дозволяють детальніше дослідити професійно-психологічну компетентність майбутніх військовослужбовців загалом.

Так, на нашу думку мотиваційний компонент складається з позитивного відношення до діяльності, у потребі успішно вирішувати професійні завдання та поставлені задачі, зацікавленість в процесі їх вирішення та до діяльності в цілому. Активний пізнавальний інтерес до професійної діяльності, прагнення постійно розвиватися і досягати успіху. Вдосконалювати свою професійну майстерність. Несення відповідальності за виконання професійних обов'язків.

Комунікативний компонент професійно-психологічної компетентності військовослужбовців Національної гвардії розуміється нами як здатність встановлювати та налагоджувати, а також підтримувати взаємостосунки з іншими людьми. До цього компонента обов'язково також відносимо знання, уміння та навички, які забезпечують ефективне спілкування. Комунікація допомагає військовослужбовцю змінювати коло та глибину спілкування, розуміти співрозмовника та бути зрозумілим.

Когнітивний компонент містить в собі розуміння професійних завдань, оцінка значущості, володіння знаннями, способами, методами і засобами їх розв'язання. Готовність до змін умов виконання діяльності. Пластичність, самостійність та критичність мислення.

Операційний (діяльнісний) компонент – наявність професійних знань, умінь і навичок для успішного виконання професійної діяльності. Моделювання власної діяльності, адаптації до труднощів.

Емоційно-вольовий компонент – мобілізація власних сил у відповідність до професійної діяльності, яка проявляється у здатності до самоконтролю, самонавіювання для досягнення поставленої мети. Саморегуляція дій, подолання сумнівів, страху, зосередженість на виконуваних завданнях, керування виконанням діяльності. Почуття відповідальності за результати діяльності. Отримання задоволення від виконання професійних обов'язків.

Висновки. Таким чином, ми розуміємо професійно-психологічну компетентність військовослужбовців Національної гвардії України як професійно-статутні можливості здійснення даних йому повноважень у професійній діяльності, широкий набір професійних знань, умінь і

навичок, які можна використовувати в різних ситуаціях. На основі аналізу наукових підходів, щодо визначення структури професійно-психологічної компетентності ми виявили, що структура професійно-психологічної компетентності військовослужбовця Національної гвардії України – це системне комплексне утворення, яке складається

із компонентів, які взаємопов'язані один з одним, функціонують всі разом і мають вплив один на одного. Структуру професійно-психологічної компетентності військовослужбовців Національної гвардії України складають такі компоненти: комунікативний, мотиваційний, когнітивний, операційний та емоційно-вольовий компоненти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» для першого (бакалаврського) рівня освіти / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/253-viyskove-upravlinnya-za-vidami-zbroynikh-sil-bakalavr.pdf>.
2. Мачинська Н.І. Психологічна компетентність – необхідна складова професійної компетентності майбутніх фахівців. *Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах*. 2013. № 1. С. 125–130.
3. Єрмаков Т.І. Індивідуальне розуміння концепту «Я» як ключова компетентність особистості в умовах сучасного інформаційного суспільства. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2002. Вип. 6 (9). С. 200–207.
4. Цільмак О.М. Складові структури компетентностей. *Наука і освіта* : науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. 2009. № 1–2. С. 128–134.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Комунікативний простір міжособистісних відносин. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2003. Вип. 4. С. 130–136.
6. Мілорадова Н.Е., Шевченко В.В. Компетентнісний підхід як методологічна основа дослідження професійної компетентності особистості. *Габітус*. 2020. № 16. С. 233–237.
7. Маркова А.К. Психологія професіоналізму. Москва : Просвещение, 1996. 312 с.
8. Луцький О.Л. Розвиток управлінської компетентності керівних кадрів Державної прикордонної служби України у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2013. 244 с.
9. Заїка Л.А. Формування професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління із застосуванням технологій імітаційного моделювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 305 с.
10. Саврасова-Вьюн Т.О. Зміст і структура професійно-психологічної компетентності майбутніх педагогів. *Освітологічний дискус*. 2015. № 2 (10). С. 241–254.
11. Горбатько К.М. Формування професійно-психологічної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2018. 249 с.
12. Вишпольська В.Ф. Зміст і структура професійної компетентності фахівця з міжнародних економічних відносин. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1. С. 57–61.
13. Деркач А.А. Методолого-прикладні основи акмеологічних досліджень. Москва : Логос, 1999. 392 с.
14. Протасов А.Н. Управление формированием профессиональной компетентности будущих офицеров : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Саратов, 2007. 24 с.
15. Пенькова Н.Є. Психологічна готовність військовослужбовців Національної гвардії України до службово-бойової діяльності у процесі проведення антитерористичної операції : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09 ; Національна академія Національної гвардії України. Харків, 2015. 242 с.
16. Професіографія службово-бойової діяльності військовослужбовців Національної гвардії України : монографія / І.І. Приходько, Я.В. Мацегора, О.С. Колесніченко, Н.В. Юр'єва ; за заг. ред. проф. І.І. Приходька. Харків : НА НГУ, 2021. 152 с.